

*‘De ontwikkelingsgeschiedenis van dit geheel binnen
de bebouwde kom gelegen akkerbouwlandschap
en de landelijke rust en schoonheid die het uitstraalt,
zijn in de achterliggende decennia voor zes dichters
een bron van inspiratie gebleken’*

*Toespraak Pieter Augustinus bij opening expositie
Dichter bij de Eng*

De Eng is het watermerk van Soest

Augustus 2012 - Dit is de tekst van de toespraak van prof. Pieter Augustinus, voorzitter van de Stichting Vrienden Soester Eng, bij de opening van de tentoonstelling ‘Dichter bij de Eng’ op vrijdag 3 augustus in Boekhandel Van de Ven te Soest:

Hartelijk welkom bij de opening van deze expositie van zes gedichten over de Soester Eng van zes verschillende dichters, die u elk op eigen wijze daarheen zullen meevoeren. De titel ‘Dichter bij de Eng’ heeft dus een dubbele lading. Voor veel Soesters en gelukkig ook voor een groot aantal mensen van buiten onze gemeente, is de Eng onlosmakelijk met Soest verbonden.

Ik denk dat we het snel met elkaar eens zijn als ik stel dat de Eng onlosmakelijk met Soest is verbonden. Ze is het watermerk van Soest. De grafheuvel meegerekend is de Eng met stip het oudste cultuurhistorische monument in onze gemeente. In 1992 heeft het zuidelijk deel ervan, dat in zijn landschappelijke uitstraling het meest gaaf is gebleven, van gemeentewege – terecht – de status van beschermd dorpsgezicht gekregen. Dat wil overigens niet zeggen dat de Zuider Eng, en met name de buitenrand ervan, daarmee ook de status van onaantastbaarheid heeft gekregen. De ervaring heeft geleerd dat permanente waakzaamheid geboden is. Eigenlijk is om die reden in 2007 ook de Stichting Vrienden Soester Eng opgericht.

De ontwikkelingsgeschiedenis van dit geheel binnen de bebouwde kom gelegen akkerbouwlandschap en de landelijke rust en schoonheid die het uitstraalt, zijn in de achterliggende decennia voor zes dichters een bron van inspiratie gebleken. Vijf van de zes zijn hier aanwezig. Jan Menne is helaas niet meer onder ons.

Ernest Kramer, zelf een van de dichters, heeft het idee opgevat om die zes gedichten over de Eng, in een mooie letter gedrukt en met een actuele foto van de Eng gemaakt door Fred Schilder, in te lijsten en in de handel te brengen. Samen met de Stichting Vrienden Soester Eng, en met name penningmeester Kees Waagmeester, is het initiatief genomen om dat met een publieksactie van start te laten gaan. Boekhandel Van de Ven, in de persoon van Trees Nelissen, is bereid gevonden om daartoe deze expositie in te richten, waarvoor dank!

Als je de gedichten leest, is het boeiend om te ontdekken wat precies de dichters in dat akkerlandschap van de Soester Eng heeft geraakt. Ik doe een poging vanuit mijn eigen beleving. Kees van der Malen roept het beeld op van de Eng in al haar schoonheid, zoals die zich in de vroege ochtend plotseling openbaart als je vanuit de bebouwing de laatste bocht omkomt. In zijn allegorische gedicht ligt zij daar ‘majestueus en onaantastbaar, nee schaamteloos, ...in volle rijpheid, schoner dan de dagen’. En ze schenkt hem haar glimlach van herkenning.

Jan Menne, komend vanaf de Veldweg, is overmand door het historisch besef van de rol die de Soester Eng eeuwenlang heeft vervuld, als krijgstoneel, als kerkhof, maar vooral als akkerbouwgebied: ‘Om elk jaar opnieuw de rog, de knolletjes, de piepers en de maïs te baren voor onze lege magen’. Er klinkt dankbaarheid in door; en hij vraagt zich met een wat schuldbevuste ondertoon af of we die ‘hoge scherpe lodenzware flats’ niet ten onrechte op ‘zijne schouders’ hebben geplaatst.

Bij Ernest Kramer zijn het zintuiglijke ervaringen als zien, ruiken, proeven, van waaruit hij de ‘overweldigende natuur’ van dit Engelschap ‘als een spons’ in zich opneemt. Maar ook hier de herkenning van het verleden: een landschap waarin de kracht doorwerkt van ‘alle hier verbouwende geslachten, die ook hazen zagen en kraaien en eksters en uilen...’ Enkele strofen verder spreekt hij van een landschap ‘...waar alles het ritme ademt van de wieken van de molen, in een werkzame kalmte en een heuvelachtig plattelandse gewooneheid’. En je herkent daarin het rustige, maar gestage tempo waarin de handelingen in het akkerbouwleven zich voltrekken, de schoonheid van het gewone.

Ellen ten Berge verwoordt in haar gedicht het steeds wisselende beeld van het akkerlandschap op de Eng in de vier seizoenen. En je realiseert je dat die seizoensgebonden agrarische handelingen als ploegen, eggen, zaaien, oogsten en ook braak liggen, jaar in jaar uit, eeuw in eeuw uit, vergelijkbare beelden teweeg gebracht hebben.

Kond le Biscck gaat in zijn sonnet nog verder terug in de tijd, naar het verre geologische verleden: ‘Zo grofweg honderdvijftigduizend jaar geleden ‘etste een ijsstroom eeuwenlang uw sediment’. Dat is mooi getroffen want zo’n stuwwal wordt niet op een achternamiddag gevormd. Dat is inderdaad een zeer langdurig proces. Maar de grote aardkundige waarde en ook het agrarisch cultuurlandschap werden in het verleden, en worden nog steeds door allerlei vormen van aantasting bedreigd: ‘zelfs tot de dag van heden’. En in de laatste versregel wordt de lezer daarom opgeroepen ‘te gaan voor uw Eng’. Dit gedicht is trouwens een lettervers, een acrostichon. Als je de eerste letter van elke regel achter elkaar zet vormt zich de titel van het gedicht: Onze Soester Eng.

Bezorgdheid voor het verloren gaan van het cultureel erfgoed lees ik ook bij Jan Visser: ‘dat hel en verderf de sporen zullen wissen van de ploeg, de hooister en de molensteen’. En hij vervolgt: ‘Geef Soest dit onland van maïs en mest de bolderik terug, de gerst, het zachte landschap van de akkerleeuwerik’. Want de mens is aan de aardse schoonheid gehecht en doet daar niet graag afstand van, zelfs niet aan het einde van zijn/haar leven, zo lees ik in de laatste regels.

De ingelijste gedichten staan overzichtelijk voor u opgesteld. Leest u ze onder het genot van een hapje en een drankje nog eens aandachtig door. Ook kunt u met de aanwezige dichters van gedachten wisselen. Voor potentiële kopers ligt er een intekenlijst klaar waarop u een (of meer) van deze werken kunt bestellen. Vanuit de Stichting Vrienden Soester Eng bevelen wij dat van harte bij u aan.

En dit gezegd hebbende verklaar ik de expositie voor geopend. Dank u wel.

(De expositie ‘Dichter bij de Eng’ was gedurende de maand augustus 2012 te zien bij Boekhandel Van de Ven in Soest. Neem voor meer informatie contact op met bestuurslid Kees Waagmeester, tel. (035) 6024951).